

ÁLDOZATSEGÍTÉS

- Áldozatsegítő támogatások a magyar jogszabály szerint: tájékoztatás, áldozatsegítő szolgáltatások (azonnali pénzügyi segély, érdekérvényesítés elősegítése, jogi segítségnyújtás), és állami kárenyhítés.
- Jogi segítségnyújtás: jogszabályban meghatározott esetekben peren kívüli eljárásokban jogi tanácsadói, polgári peres és büntetőeljárásban pártfogó ügyvédi képviselői szolgáltatás. A Jogi Segítségnyújtó Szolgálatnál névjegyzékbe vett jogi segítők (ügyvéd vagy jogi segítő szervezet) végzik ezt a tevékenységet.
- Közvetítői eljárás: a konfliktussal nem érintett szakember (mediátor) kommunikációs eszközökkel a szembenálló felek kölcsönös – bíróságon kívüli – megegyezésére törekszik.
- Kárjótétel: az elkövető helyreállító (akár pénzbeli kártérítési) tevékenysége.
- Kárenyhítés /kártalanítás: az állam illetve a társadalom kompenzációs tevékenysége az áldozatért érzett szolidaritása jeléül.

Jelen Infojegyzet a Kormány [T/6133.](#) számon benyújtott, a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó közösségi jog átültetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló javaslata kapcsán az áldozatsegítés témájában tartalmaz háttér-információkat.

Áldozat, áldozatvédelem, áldozatsegítés

A modern büntetőpolitika fontos feladata a bűnözés okozta káros hatások csökkentése és az áldozatok sérelmeinek enyhítése. Az **áldozattan** (viktimológia) foglalkozik a bűncselekmény áldozatává válás folyamatával, elsősorban az áldozat és az elkövető kapcsolatának és az áldozat tudományos igényű tanulmányozása által. Az **áldozatvédelem** az áldozattá válás megelőzését szolgálja, míg az **áldozatsegítés** a bűncselekmény áldozatává vált személyek részére nyújtott szolgáltatás és kárenyhítés összefoglaló elnevezése. Azt a személyt, akinek sérelmére bűncselekményt követtek el, a büntetőjogban **áldozatnak**, a büntetőeljárás jogban **sértettnek** nevezik. Az áldozatsegítés szempontjából az áldozat fogalma annyiban más és több, mint a sértett kifejezés, hogy az állami segítség nem csak az eljárásjog alapján meghatározott személyt (sértettet) illeti, hanem azt a személyt is, aki bűncselekmény következtében közvetlenül testi, szellemi, érzelmi sérülést vagy gazdasági veszteséget szenvedett el. Más szempontból az áldozat kifejezés szűkebb értelmű, hiszen nem lehet jogi személy, mint a sértett-fogalom esetében.

Történeti előzmények

Míg a bűncselekmények elkövetésével gyanúsított személyek jogainak védelme a 18. századra nyúlik vissza, az áldozati jogokkal csak a 20. század második felében kezdett el foglalkozni a jogtudomány. Az ősközösségi társadalmakban a sértett még bosszú formájában torolta meg a sérelmeket. Az ókorban már igyekeztek korlátok közé szorítani mind a fizikai erőszak-, mind a vagyoni váltság-jellegű bosszút. A feudális jog időszakára az állam által hivatalból üldözött bűncselekmények köre nagyban kiszélesedett a magán (tehát a sértett kérelmére üldözendő) bűncselekményekkel szemben. Utóbbi és a tett-orientált büntetőjogi kodifikációk a sértettek korábbi jogosultságainak háttérbe szorulásával jártak. Elméleti szinten a 19. század végén jelentek meg a tettes-orientált irányzatok, egyre több jogtudománnyal foglalkozó tudós hirdette a sértettnek nyújtott reparáció ősi gyakorlatának visszaállítását. Az áldozatorientált büntetőpolitikai irányzat előtérbe helyezi az elkövető és áldozat megegyezését, valamint a sérelem állami **kompenzációját**, elkövető általi **jótételét**. Az első, kompenzációt lehetővé tevő jogi szabályozások az 1960-as években Új-Zélandon, Nagy-Britanniában és az USA-ban születtek, majd egy évtizeddel később megjelentek az európai országok büntetőpolitikájában is.

A programok bevezetésének összetett indokai voltak: humanitárius szempontok az áldozat szemszögéből, a jóléti állam, mint politikai törekvés és az igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának fokozása. Ez az időszak egyben az áldozatsegítés kezdetét, majd az ösközösségi időkből ismert resztoratív (helyreállító) igazságszolgáltatás modern keretekben történő újragondolását is jelentette.

NEMZETKÖZI JOGI HÁTTÉR

Az 1974-ben Budapesten rendezett Nemzetközi Büntetőjogi Társaság évi kongresszusának fontos napirendi pontja volt a bűncselekmény áldozatainak kompenzációja. Az elfogadott kongresszusi határozat a későbbi releváns nemzetközi dokumentumok előzményének tekinthető.

Kiemelkedő az **Európa Tanács** által elfogadott [1983. évi európai egyezmény](#) az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kompenzációjáról, amely megerősítette, hogy sok esetben a büntető igazságszolgáltatás nem elégséges a bűncselekménnyel okozott kár vagy sérelem jóvátételére, ezért felhívta a figyelmet az államok rehabilitációban való felelősségére. Az egyezményen kívül az Európa Tanács még számos ajánlást hozott a témában, például az áldozat eljárásjogi helyzetéről ([R\(85\)11](#)), az áldozatok megsegítéséről és az áldozattá válás megelőzéséről ([R\(87\)21](#)), illetve a büntetőügyekben történő mediációról ([R\(99\)19](#)).

A bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozataival kapcsolatos igazságszolgáltatás alapelveiről szóló 1985. évi **ENSZ**-nyilatkozat, az [Áldozatok Magna Kartája](#) az áldozatpolitikában és az áldozati jogok fejlődésében mérföldkőnek számító dokumentum. Szintén az ENSZ keretében került sor a Magna Karta hatékonyabb alkalmazása érdekében az [Áldozatvédelmi Kézikönyv](#) (1999) elkészítésére. A 2000-es évek elején meghatá-

rozóak az ENSZ által hozott nyilatkozatok a resztoratív büntető igazságszolgáltatásról (pl. [ECOSOC Resolution 2002/12.](#)), valamint az **Európai Unió** tanácsi kerethatározata ([2001/220/IB](#)) az áldozatok büntetőeljárásbeli helyzetéről.

Az azóta eltelt időszakban szükségessé vált az európai áldozatvédelmi rendszerek és ezzel a kerethatározat felülvizsgálata. A feltárt hiányosságok és problémák kiküszöbölésére a magyar EU-elnökség ideje alatt fogadták el az ún. Budapest Ütemtervet ([2011/C 187/01](#) Tanácsi határozat), amely célul tűzte ki egy minimumszabályokat tartalmazó irányelv megalkotását.

Az új, az Európai Parlament és a Tanács által kibocsátott **áldozatsegítési irányelvben** ([2012/29/EU irányelv](#)) kibővítették az áldozatok büntetőeljárásbeli és azon kívüli jogait, kiterjesztették az áldozatvédelmi szolgáltatások tartalmát (pl. érzelmi és pszichológiai támogatás) és speciális, különösen kiszolgáltatott áldozati csoportokat (pl. gyermekek, fogyatékkal élők, nemi erőszak elszenvedői) határozta meg. A dokumentum kiemelt jelentőséget ad az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek képzésének is, célul tűzi ki az ehhez kapcsolódó követelményrendszer megteremtését.

Az irányelvben megerősítést nyert a resztoratív szemlélet is: egyrészt a korábbi **mediáció** (közvetítői eljárás) kategória a *helyreállító igazságszolgáltatás* részeként szerepel, tehát a közvetítés mellett meghatároz más, a helyreállítást célzó szolgáltatásokat (pl. családi csoportok, ítélőkörök) is, másrészt ezek a jogok a büntetőeljárást követően is megilletik az áldozatot. A fentiekén túl a tagállamok kötelezettsége az irányelv alapján, hogy olyan nemzeti szabályozást alkossanak, amelyben az áldozatot megillető jogoknak nem feltétele a tagállam területén való jogszerű tartózkodás, állampolgárság vagy nemzetiiség.

1990-ben az egyes országok áldozatsegítő szervezeteinek összefogására alakult meg az Európai Áldozatvédelmi Fórum, amely ma Európai Áldozatsegítő Szervezet ([Victim Support Europe](#)) néven működik és az Európai Parlament tanácsadó szervezete.

MAGYARORSZÁGI HELYZET

Az áldozatsegítés hazai jogi keretét a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló [2005. évi CXXXV. törvény](#) (Ást.) adja. A rendszer alapján az áldozat különböző szolgáltatásokra (pl. jogi segítségnyújtás, azonnali pénzügyi segély) és állami kárenyhítésre jogosult. Az egyes eljárások díjmentesek, az azonnali pénzügyi segély és az állami kárenyhítés központi célelőirányzatról kerül kifizetésre és azt az áldozat csak a törvényben meghatározott esetekben (pl. a kár más forrásból megtérült) köteles visszatéríteni. Az egyes szolgáltatások és az állami kárenyhítés iránti kérelmet az Igazságügyi Hivatalon belül (a fővárosi és megyei kormányhivatalok igazságügyi szolgálatának székhelyén) működő [áldozatsegítő szolgálatokhoz](#) lehet benyújtani.

A Nemzeti Bünmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) szóló [1744/2013. \(X. 17.\) Korm. határozat](#) kiemelten foglalkozik az áldozattá válás megelőzésével, az áldozatsegítés fejlesztésével és az áldozatsegítés lehetőségeinek jobb kommunikációjával.

A törvény (Ást.) hatályba lépése (2006) előtt is létezett áldozatsegítés a [rendőrség](#) és különböző civil szervezetek tevékenységének köszönhetően. Az áldozatsegítő szolgálatok nem egy speciális áldozati kör, hanem a törvényben meghatározott áldozatok mindegyike részére segítséget nyújtanak és elsősorban a tájékoztatásra, jogi és anyagi segítségnyújtásra, egyfajta „*diszpécsterszerepre*” (Fehér, Zséger) adottak a lehetőségeik.

A fenti tevékenységeken túl a speciálisabb szolgáltatások elvégzésére egyéb állami (pl. jogi segítségnyújtó szolgálat) vagy civil

szervezetekhez irányítják az ügyfelet. Jelentős különbség még az állami szolgálat és a civil szervezetek működése között, hogy utóbbiak nem kötik büntető feljelentéshez a segítségnyújtást, míg az áldozatsegítő állami szolgáltatás – a tájékoztatást kivéve – csak büntetőeljárás esetén vehető igénybe.

CIVILEK AZ ÁLDOZATSEGÍTÉSBEN

Nemzetközi dokumentumok is hangsúlyozzák a civil szervezetek áldozatoknak szóló segítségnyújtásban betöltött szerepét. Az egyik legrégebbi múlttal rendelkező ilyen hazai szervezet a [Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület](#) és egyben az első, amely hazánkat képviselte az Európai Áldozatsegítő Szervezetben ([Victim Support Europe](#)).

Az [ESZTER](#) (Alapítvány az Erőszakos Szexuális Támadást Elszenvettek Rehabilitációjára) 1991 óta nyújt pszichoterápiás, szociális és jogvédelmi segítséget az erőszakos szexuális bűncselekmények áldozatainak; ambulanciáik országos lefedettséggel várják a rászorulókat. A [NANE](#) (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Közhasznú Egyesület fő tevékenységi köre ingyenes segélytelefonos szolgáltatás működtetése bántalmazott és családon belüli erőszak áldozatává vált nők és gyermekek számára, de jogalkotási kezdeményezések és figyelemfelhívó kampányok fontos szereplői is a témában.

Számos más, a szociális ellátás területén működő civil szervezet is bekapcsolódik az áldozatsegítési munka egy részébe. Ilyen a [Magyar Ökumenikus Segélyszervezet](#) vagy [Szent Cirill és Method Alapítvány](#), amelyek családok átmeneti otthonait működtetik férőhelyet, védett szállást biztosítva bántalmazás miatt krízishelyzetbe jutott áldozatok számára.

2002-ben az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) kezdte szervezni az első nagy volumenű hazai áldozat-lekérdezést. Az eredmények szerint a megkérdezett 10 020 személy közül 3326-an váltak bűncselekménynek tartott esemény áldozatává 1998 és 2003 között. Ez nagyon magas arány, tekintettel arra, hogy a hivatalos statisztikákhoz képest több mint ötszörös arányt mutat a sértetté válás.

AZ ÁLDOZATTÁ VÁLÁS KUTATÁSA

Magyarországon évente 220-250 ezer személy válik bűncselekmény sértettjévé ([Bűnügyi Statisztikai Rendszer](#)). Az áldozatsegítő szolgálat [adatai](#) (KIM - Igazságügyi Szolgálat, 2010) szerint az elmúlt években az ismertté vált sértettek 7-9 százalékának nyújtott segítséget. Az áldozatok kutatásánál alapvető probléma a látencia. A hivatalos bűnügyi statisztikák nem tudják feltárni a fel nem jelentett vagy ismertté nem vált bűncselekmény sértettjét, másrészt az ismertté vált bűncselekmények esetében is inkább az elkövetőről lehet adatot gyűjteni.

A **victim survey** olyan felmérés, amely az egyes országokban nemzeti szinten szisztematikusan vizsgálja a sértetté válás folyamatát megpróbálván kiküszöbölni a látenciát. Az USA-ban és európai országokban már rendszeresnek számító ilyen lekérdezések nemzetközivé is váltak, ennek egyik terméke az ENSZ áldozattá válásra vonatkozó vizsgálata, az [ICVS](#) (International Crime Victim Survey). A vizsgálatok általánosságban megerősítik azt a feltételezést, hogy a regisztrált és a valóságban megtörtént bűncselekmények száma nem fedi egymást, jóval nagyobb mértékű a hatóság látókörébe nem kerülő áldozattá válás.

Források:

- [2003. évi LXXX. törvény](#) a jogi segítségnyújtásról
- [2005. évi CXXXV. törvény](#) a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
- Az Európai Parlament és a Tanács [2012/29/EU Irányelve](#) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
- Rózsahegyi Zsuzsa (szerk.): Áldozatsegítés Európában 2004. Budapest, Igazságügyi Minisztérium OBBT, 2005.
- Görgényi Ilona: Az áldozat fogalmának és jogainak újraszabályozása az Európai Unióban - In: Borbíró-Inzelt-Kerecsi-Lévay-Podoletz (szerk.): A büntető hatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz - Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014.
- Fehér Lenke - Zséger Barbara: Civilek az áldozatsegítésben - In: Borbíró-Kiss-Velez-Garami (szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve II. Budapest, IRM, 2009.
- Szekeres Diána: [Igazságügyi szolgáltatások egyes alternatívái alapjogi megközelítésben](#) /doktori értekezés/ Pécs, PTE ÁJK, 2012.
- Schweighardt Zsanett: [Áldozatvédelem, áldozatsegítés és a büntető felelősségre vonás](#) - De iurisprudentia et iure publico, 2009/2.
- Vojnovics Ibolya: Állami áldozatsegítés a gyakorlatban – Budapesti Szociális Forrásközpont fórumán elhangzott beszámoló, 2013.
- [Együtt az áldozatvédelemben](#)
- [Az Áldozatsegítők segítője](#)

Készítette: Dr. Jambrik Ágnes
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA
KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI IGAZGATÓSÁG

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486